

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
Etenduskunstide osakond
Teatrikunsti õppekava

Laura Niils

MINU ELU TEATRIKUNSTIS

Lõputöö

Juhendaja: Taago Tubin, MA

.....

(allkiri)

Viljandi
2015

Sisukord

Sisukord	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. PÕGUS VAADE ELULE ENNE TEATRIKOOLI	4
2. NELJAS AASTA	5
2.1. «Romeo & Julia»	6
2.2. «1987»	11
2.3. «Pelleas & Melisande»	13
2.4. Lavanärv	16
3. KOLMAS AASTA.....	17
3.1. «Nagu greip selgest taevast».....	17
3.2. «Nero»	20
3.3. «Printsess Lulu ja härra Kere».....	22
3.4. «Must Kast».....	23
4. TEINE AASTA	27
5. ESIMENE AASTA	31
6. TÖÖ KAAMERA EES JA MIKROFONI TAGA LÄBI NELJA AASTA.....	33
KOKKUVÕTE	34
KASUTATUD ALLIKAD	35
SUMMARY: My life in theatre	36
LIHTLITSENTS	37

SISSEJUHATUS

Käesolevas lõputöös analüüsin enda nelja aastat Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias teatrikunsti õppekava näitleja erialal. Keskendun nii oma ametlikele diplomilavastustele kui ka muudele töödele ja projektidele nende nelja aasta jooksul nii sees- kui ka väljaspool kooli, mida pean enda silmis olulisteks. Tuginen nii enda mälestustele kui ka erialapäevikutele. Analüüsi alustan kõige värskematest töödest ja mälestustest ning liigun ajas tagasi. Lühidalt öeldes alustan kooli lõpuga ning lõpetan esimese semestri ja sisseastumiskatsetega (v.a. esimene peatükk, kus tutvustan ennast enne teatrikooli).

Minu eesmärkideks selle tööga on:

- 1) Anda nii lugejale kui ka iseendale ülevaade minu arengust näitlejana ja inimesena nende nelja aasta jooksul
- 2) Vastata küsimusele millisel määral, miks ja kuidas näen ma teatrit enda elus kooliperioodi ajal ning lõpul?

Kirjutan antud tööd umbes kuu aega enne kooli lõppu ehk 2015. aasta maikuus.

1. PÕGUS VAADE ELULE ENNE TEATRIKOOLI

Esmalt pean vajalikuks tutvustada enda tausta. Teatrikooli astusin ma kohe peale gümnaasiumi lõpetamist Haapsalus. Enne seda olin teatriga kokku puutunud vaid teatrikülastajana ning vähesel määral olin tegev ka kooliteatris. Põhjalikumalt tegelesin hoopis loovtantsuga, mistõttu omasin siiski teatavat lavakogemust.

Ma ei olnud kunagi unistanud näitlejaks saamisest, sest ma polnud julgenud seda teha. See tundus minu jaoks nii välistatud fakt, et ma ei osanud sellest isegi und näha. Mul olid mõned head sõbrannad, kes lubasid kindlasti lavakasse katsetama minna ning mina pigem elasingi neile kaasa.

Elu kulges aga hoopis vastupidi ning nii ma Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiasse näitlejaks õppima tulingi. Teater tähendas tolel hetkel mulle paika, kus ma olen käinud ja väga elusaid hetki näinud, ning teisalt ka lava, kus mulle meeldis olla. Üldiselt oli see minu jaoks veel müsteerium.

2. NELJAS AASTA

Viimane aasta koolis on lühidalt öeldes kokkuvõttev aasta. Sinna mahuvad kolm diplomilavastust „Romeo & Julia“, „1987“ ja „Pelleas & Melisande“, teater Must Kast esimese sünnipäeva korraldamine, lavastus „Ada ja Evald“, Ugala lastelavastuse „Printsess Lulu ja härra Kere“ teine hooaeg ja meie lastelavastuse „Lood pildi seest“ telelavastuseks saamine. Peale kõige selle on tegu väga kokkuvõtva ja keerulise aastaga. See on aeg, mil ülepäeva valdab mind hirm tuleviku ees. Aeg, mil ma peaaegu iga päev küsin endalt, kas ja miks teater? Samuti saavad kokku erinevad kooli ajal saadud teadmised ja kogemused ning formuleeruvad millekski uueks. Nad täiendavad üksteist. Tunnen, et olen iseenda tõe juba palju lähemal.

Samas on tegu ka aastaga, mil olen näinud enda kursusekaaslasi uute nurkade alt. Erinevad nägemused ja kogemused nendest on küll säilinud peas, kuid ma ei hoia neist tugevalt kinni. Olen ise avatud nägemaks teisi uutest külgedest ega stambista neid. Mu kaaslased ja samuti ma ise inspireerivad mind üha enam. Ma ei karda nende inimestega koos teatrit tegema hakata.

Olen leidnud tasakaalu endas. Ma oskan puhata ja samas ka pingutada eesmärgi nimel. Vähemalt oskan ma seda rohkem kui kunagi varem oma elus. Erinevalt teisest ja kolmandast kooliaastast ei põle ma enam nii palju läbi. Mul puuduvad uneprobleemid ja ma oskan enda tunnetega enamjaolt toime tulla. Lisaks sellele treenin ja toitun targalt, mitte lõhkudes enda keha. Kooli kõrvalt olen jooksnud ära ka enda elu esimese poolmaratoni.

Ma olen tohutult õnnelik kõigi kolme diplomilavastuse üle sellel aastal, sest need kõik on nii erinevad, täiesti seinast seinast. Need kõik on pannud mind proovile ja ma olen nende tegemist nautinud.

2.1. «Romeo & Julia»

(Märgin ära, et antud lõputöö valmib enne „Romeo ja Julia“ esietendust. Selle protsessi juures saan käsitleda ainult prooviaega ega saa analüüsida publikule mängimist või nende tagasisidet).

Alustan näitega ühest 2015. aasta aprilli alguse proovist Draamateatris. See proov oli keeruline, tundeline ja samas väga edasiviiv. Näha oli pisaraid ja peaga vastu seina jooksmist, samas ka midagi ääretult ehedat ja ilusat. Proovi lõpus oli meie lavastaja Ingomar Vihmar väga õnnelik, et me teda säärast moodi usaldame. Ta tõdes, et pole kunagi varem ühegi trupiga nii kiiresti sellisele tasemele jõudnud kui meiega. Seda öeldes mõtles ta usaldust ja vabadust proovides. See, mida Ingomar otsib, ei ole mitte kindel skeem ja ühe konkreetse tekstimõtte edasikandmine, vaid vabadus ja kohalolu laval. Ingomari meelest oleks ideaalne, kui etenduses ei fikseeritaks mitte midagi, näitlejad oleksid laval lihtsalt täielikult kohal ning kuulaksid ja usaldaksid üksteist. Võrdlemisi keeruline on seda kõike sõnadesse panna, mida me Vihmariga koos otsime ja taotleme, sest mul on tunne, et väga suur osa sellest on intuiitiivne. Õigete impulsside ja energiatega tajumine. Minu kursusekaaslane Kristo Veinberg vastas Ingomarile selles proovis, et tema arvates oleme ehk nii kiiresti ja nii kaugele jõudnud tänu meie avatusele ja ootusele. Too lavastusprotsess on meil esimene sellelaadne ning kogu koolis olnud pideva kiirustamise ja skeemide täitmise kõrval ootasime tõenäoliselt alateadlikult me kõik väga kedagi Ingomari sarnast. Kristo ütles, et kui ta tuli näitlejaks õppima, siis just seda ta teatrikoolilt ootaski, mida hetkel tunneme ja õpime Vihmariga koos. Mina tundsin ja tunnen täpselt seda sama. Ma olen „Romeot ja Juliat“ tehes tundnud seda esimese semestri õhinat ja kutsikalikkust, õppimistahet ning motiveeritust. On olnud keeruline, aga selle kõrval olen olnud õnnelik. Olen nautinud seda, kuidas ma ei pea ennast vägistama ja meelevaldselt mingeid skeeme täitma, vaid suudan intuiitiivselt jõuda selle õige teeni. Ma ei ürita väita, et esimesest semestrist kuni Ingomarini poleks midagi head või vajalikku toimunud. Lihtsalt kõige selle otsas on Vihmar kui kirss tordi peal (ja kirsse ma armastan).

«Romeo & Julia» proovid algasid 2015. aasta märtsi alguses Viljandis. Alustasime materjali läbilugemisega. Tekstiraamatuks võtsime Draamateatris 2004. aastal esietendunud "Julia" kavalehe. Seal on kirjas terve Georg Meri poolt tõlgitud «Romeo ja Julia» näidend, milles on alla joonitud «Julias» kasutatud read. Kärped tegime siiski endale sobivalt, kuid mitmetes kohtades kasutasime ka Tiit Ojasoo ("Julia" lavastaja) omasid. Iga lugemiskord vahetasime osi, sest polnud veel teada, kes keda mängib. Olime kõik saatnud paar nädalat enne proovide algust Ingomarile kirja, keda sooviksime mängida ja mis mõtteid see materjal meis tekitas. Vahepeal arutasime nii tekstist kui ka elust ja olust. Õppisime üksteist tundma ning usaldama.

Rollid jaotusid nii, et kõik näitlejad peale Mihkel Kallaste mängisid duublites. Mihklile jäi Benvolio osa, ülejäänud vahetasid paaride kaupa kahe rolli vahel. Mina ja Liina Leinberg sattusime kokku mängima kordamööda amme ja sinjoora Capulettit. Selle üle olen ma väga õnnelik. Ka nüüd peaaegu prooviperioodi lõpus võin ma tõdeda, et meie koostöö Liinaga sujub väga hästi. Me innustame ja toetame üksteist väga palju. Meie vahel pole tekkinud rivaalitsemist ega kadetsemist. Muidugi on kaasnenud duublis mängimisega uus kogemus, kus keegi teine teeb seda, mida sinagi ja teatud tasandil tekib tahtmine olla parem või avastada midagi uut ning olla lõpuks ikkagi omanäoline. Leian, et minu ja Liina puhul on see olnud väga edasiviiv kooslus. Me saame ka igapäevaselt väga hästi läbi ning oleme väga head sõbrad. Nii suudame ka proovides kõik omavahel tekkivad teravused ja ebamugavused koheselt lahendada.

Nii amm kui sinjoora Capuletti on vanemad kui mina. Ingomar suunas meid leidma kõiki tegelasi läbi iseenda. Ta ei tahtnud, et me annaksime kellelegi hinnanguid ega üritaks kehastuda endast vanemaks. Eesmärk oli lugeda teksti, proovimata olla midagi või keegi konkreetne, vaid mõista, mida minu tegelane tunneb ning leida niiõelda enda sisemine amm ja ema üles.

Prooviprotsess on kulgenud väga sujuvalt ja tasakesi. Alustasime lugemisega ja hakkasime tasapisi ka liikuma. Polnud seda üht saatuslikku proovi, mil oleksime kõik laua tagant tõusnud ja füüsilist väljendust hakanud otsima. Kui kellelgi tekkis tunne, et ta tahab kuidagi midagi liigutada, siis seda ta ka tegi, ning kui tahtsid istuda, siis nii oligi. Sama sujuvalt lisandusid meie läbimängimistesse ka erinevad rekvisiidid, mööbliesemed ja kostüümid. Ainuke niiõelda reegel on see, et sa liigud, kasutad mingit rekvisiiti, tooli või muus objekti vaid siis, kui see on sinu jaoks loomulik ja loogiline.

Eraldi helimeest meil ei ole, kedagi sellist, kes laseks kindlatel hetkedel kindlat muusikat. Meil on laval üks muusikakeskus ning hunnik erinevaid kassette ja muidugi ka raadiojaamad. Taaskord, kui kellelgi on tunne ja vajadus muusika tööle panna, võib ta seda teha. Samuti võib ka teiste stseenidele lugusid lasta, kui sisetunne nii ütleb. Peamine on olla kohal ja usaldada üksteist, tahta üksteisele parimat. Ei tohi kellelegi meelega „käru“ keerata.

Ingomar tahab, et näitleja kaotaks stseeni minnes ära ka igasuguse eelekspressiivsuse. Tekst on meil korralikult läbi töötatud ja mina näitlejana tean, mida ma pean ütlema ning tean, mis on enne juhtunud. Pole vaja hakata uuesti läbi elama näiteks kellegi surma. Ma pean lihtsalt minema stseeni kohale ja vaatama, mis hakkab juhtuma. Mul on mu lavapartnerid, kellele toetuda. Kõik, mis juhtub, peab laval juhtuma. Ei tohi ette mõelda, kuidas ma millelegi reageerin või kuhu millegagi liigun. See pole vajalik. Vaja on hoopis kohalolu ja üksteise kuulamist. Äärmiselt keeruline on iga kord ära unustada kõik, mida sa varem oled teinud. Põhimõtteliselt on see lausa võimatu, aga selle poole peab pürgima.

Mõned üksikud korrad oleme teinud proovi alguses üht harjutust. Istume ringis ja suleme silmad. Keskendume iseendale, sellele, kuidas ennast tunneme. Eesmärgiks on ennast kuulata ning järgemööda kõik vastata kolmele küsimusele. Nendeks on:

- 1) Kuidas ma ennast praegu oma kehas tunnen?
- 2) Mida ma tahan praegu väljendada?
- 3) Mida ma tahan praegu luua?

Tähtis on olla üdini aus. Rääkima ei pea hakkama enne, kui oled valmis, ja kui üldse ei taha, siis keegi sind ei sunni. Mitmed meist on selle harjutuse käigus nutma purskenud. See ülesanne on mulle õpetanud ka seda, kui palju on mulle lähedastel inimestel hingel, millest mul pole aimugi. See on emotsionaalselt väga kurnav harjutus. Samas on see ka vabastav ja avav. See kasvatab usaldust üksteise vastu ja lava peal on äärmiselt tähtis oma parterit usaldada. Ühe konkreetse näite toon ma ülejärmises peatükis „Pelleas & Melisande“. Ma ei arva, et seda harjutust peaks enne etendust tegema, sest see on emotsionaalselt väga kurnav. Pigem jätaaksin ma selle prooviperioodi, et näitlejad ja lavastaja kõik üksteist tundma õpiksid.

Nagu ma juba mainisin, siis me ei fikseeri enda lavastuses peaaegu mitte midagi. Paika on pandud enam-vähem üleminekud, mööbliasetus, mõned detailid, mida teatud stseenides võiks jälgida, kuid rohkem on need nagu suunitlused ja teatud määral mängureeglid. Üldisemalt võime me teha, mida me tahame. Näiteks Julia ei pea lõpus end isegi ära tapma, kui ta tunneb, et ta ei suuda. Ka teatav teksti lisamine või asendamine tegevusega on lubatud, aga seda kõike tohib teha kohal olles. Kui sa oled enda tegelasena laval selles hetkes nüüd ja praegu, siis võid sa põhimõtteliselt kõike, sest sa käitud normipiires. See võib tunduda utoopiline või vale või mida iganes, aga see reaalselt ka töötab. Meil on oma proovides olnud nii palju ilusaid hetki, kus laval sünnibki see „ime“. Tuleb üksteise ja iseenda jaoks kohal olla ja toetada teisi. Nii hakkabki laval tööle mäng.

Tooksin siia ühe näite varasemast perioodist, kooli kolmanda aasta algusest, mil käisin kahe kursusekaaslase Silver Kaljula ja Sander Rebasega Leedus 10-päevasel work-shopil. Meie sealne grupp koosnes meist kolmest, ühest soome poisist ning umbes kümnest Leedu teatritudengist, kes käisid ühel kursusel. Peale selle oli meil juhendajaks nende tudengite üks õppejõud Agnius Jankevičius. Iga päeva alguses tegime erinevaid füüsilisi ja mängulisi harjutusi, et saavutada loominguks soodne keskkond ning üksteist tunnetada. Üks neist oli väga sarnane mängule „sip-sap-sop“, aga keerulisem ja rohkem edasi arendatud. Ühekaupa saadetakse edasi üksteisele erinevaid impulsse, millel kõigil on mingi konkreetne moodus, kuidas saaja reageerima peab. Sellel mängul on algselt väga konkreetseid reeglid. Me mängisime seda ning see kasvas üks hetk väga suureks. Tekkis tohutult palju uusi impulsse ja reaktsioone ning seda kõike sujuvalt, ilma kokku leppimata. Mäng toimus aga ideaalselt ja kõik mõistsid reegleid. Praegu tagant järgi selle peale mõeldes on see väga sarnane sellele, mida me „Romeos & Julias“ otsime.

Ühes proovis, kui ma tegin sinjoora Capuletti rolli ning leidsin talle täiesti uued mõtteviisid, mõistsin ma Ingomari fikseerimatuse võrratust. Miks ma pean panema paika ühe kindla mõttevoolu, kui ma saan selle asemel kasutada väga palju erinevaid ning seda kõike veel usutavalt. Kui ma olen enda tegelasena laval kohal ja kontsentreeritud, siis ma mõtleni temana. Mulle on teada tema sõnad, mida ta peab lausuma ja kuhu vastav stseen välja jõuab. Seega on mul iga kord mustmiljon võimalust, kuidas end nendes reeglites väljendada, ja kui ma kulgen enda antud hetke tunnete järgi, saavutan ma ka elu ja usutavuse laval.

Seda õiget tunnet ja kohalolu saab saavutada väga hea ansamblimängu puhul. Pole tähtis, kas vastata ringis Ingomari kolmele küsimusele või mängida „Sip-sap-sopi“ edasiarendust või teha midagi kolmandat. Tähtis on teha seda, mida konkreetselt trupil on tarvis, et üksteist tundma ja usaldama õppida.

Väga tähtsal kohal on kindlasti ka tekstianalüüs, aga läbi läbilugemise ja proovimise. Oma proovides me sõna otseses mõttes proovimegi pidevalt. Mängime erinevaid stseene ja ka tervet lavastust läbi. Iga kord proovime olla kohal ning avastada midagi uut. Kui ma mõtlen enda eelnevatele lavastuskogemustele, siis näen, et varajane fikseerimine mitte ei aita ega kiirenda protsessi, vaid piirab võimalusi ja pärsib mängu. Puhtalt seetõttu, et me oleme nii palju proovinud ja proovime ka edasi, teame oma tekste juba peaaegu läbi ja lõhki (ning ometi on pidevalt veel midagi uut seal peidus) ja suudame selles vabalt orienteeruda. Kaljugi tähtsustas väga tekstianalüüsi. Minu jaoks see pidev proovimine ongi tekstianalüüs. Laval on mul vaja mu läbitöötatud teksti ja mu partnereid. Neilt saan ma järgnevad ideed ja kulgemise. „Imed“ ei sünni üksi „raiudes“, vaid üksteist kuulates.

Ingomar on viimane diplomilavastus minu kooliajal ja samas ka esimene kogunud lavastaja käe all töötamine (kus kasutame ka teksti). Ma olen käinud igasugustest enda hingesoppidest läbi, jooksnud peaga vastu seinale, uskunud erinevaid tõdesid, katsetanud erinevaid ideid ning nüüd jõuavad kõik need lahtised otsad üksteisega kokku. Mulle tekib mingi tervikpilt. Ma tõesti ei kujuta ette, et peaksin selle kooli lõpetama ilma Ingomari käe all töötamata. Hetkel ma lausa kardaksin seda Laurat, kellele antaks diplom kätte ilma selle viimase lavastuseta. Esimesed kolm ja pool aastat andsid mulle hulga õpetussõnu, tehnikat, kogemust, aga Vihmar tõi nendele lisaks veel naudingut sellele, mida ma teen. Otse loomulikult on veel nii palju avastamata maad, aga ma tunnen, et olen saanud omadega rajale. Kõige enam jääb mind jälitama küsimus, kuidas saavutada see õige lavaline enesetunne?

Miks teater praegu? Selleks, et jõuda „imedeni“ ja avastada nii ennast, oma kaaslast, inimloomust kui ka publikut. Selle ansamblimängu nimel!

2.2. «1987»

15. detsembril 2014 toimus TÜ VKA ruumis 221 esimene «1987» lavastuse proov. Lavastajaks Ivar Põllu. Tal oli soov, mis sobis meile väga hästi, teha lavastus seotud aastaga 1987. Eesmärk oli luua ise nii tekst kui tegevustik. Selle jaoks sirvisime tollaseid Eesti ajalehti, uurisime internetist üldist maailma ajalugu ning küsisime mälestusi ka enda vanematelt, tuttavatelt ja vanavanematelt, kes elasid sellel aastal. Esimene kohtumine selle lavastuse tarbeks toimus juba pool aastat enne seda. Selle vahepealse aja jooksul olime jõudnud kõik viia end kurssi aastaga 1987 ja jagada ka mõnevõrra mõtteid omavahel. Ivar oli andnud meile „kohustuslikuks kirjanduseks“ lugeda Orwelli raamatu „1984“, Valdur Mikita „Lingvistiline mets“ (eriti peatükk „Nelja tuule koda“), vaadata lühifilme „The Employment“ (The Employment 2015), Priit Pärna „Eine murul“ ja „Tartu 1983“ ning telelavastust Kalju Komissarovi „Hamletist“. Tasapisi hakkaski meie etendus sealt välja kooruma.

Esimese nädala me istusimegi ainult laua taga ja arutasime või vaatasime koos mingeid materjale. See oli väga tähtis, luua meie oma maailm ja orienteeruda selles võimalikult ühtemoodi, sest teksti meil ees ei olnud.

Proovid nägid välja väga improvisatsioonilised. Me mõtlesime välja erinevaid karaktereid ja situatsioone ning üritasime neid koheselt teostada. Ülesanne oli luua maailm, kus kõik inimesed töötavad üksteise jaoks mööbli ja muude objektidena. Nende proovimiste pealt tekkisid meie loose ka tegelased nagu näiteks joodik, baaridaam Ester, tolmuimejate perekond, vanamees, diskomees.

Olgugi, et me olime seda maailma kõik koos loonud, oli selles aeg-ajalt keeruline orienteeruda. Meie näitlejatena pakkusime erinevaid ideid ja võimalusi välja, kuid lõppsõna jäi siiski lavastajale. Meid oli kokku kaksteist ja täiesti arusaadavalt ei jõudnudki Ivar meid kõiki korruga pidevalt jälgida. Seetõttu oli vahepeal keeruline hinnata enda tegevusi laval. Raske oli ka fikseerida toimuvat, sest ettekujutus sellest maailmast muutus pidevalt ning polnud hetkeksi täiesti selge ega konkreetne. Mul on tunne, et suur hulk energiast läks ka meie kursuse ning Ivari vahelise kommunikatsiooni ühildamisele. Meie olime harjunud, et igas stseenis peaks midagi juhtuma, tempod vahelduma, tegevus olema

selge. Selle kõige peale muigas lavastaja vahvalt ja rahustas meid maha. Tegime midagi uut meie jaoks ja lõpuni välja oli väga keeruline mõista tervikut. Enda jaoks olin küll loonud kindlad reeglid, loogikad ja sündmused, aga mul polnud õrna aimu, kui palju ja mida sellest publik tajub.

Esialgu ei teadnud ei meie ega ka Ivar veel midagi sellest, et esietenduseks kanname kõik peaaegu 2 tundi järjest peas gaasimaski ja ei lausu terve lavastuse vältel mitte ühtegi sõna. Mäletan esimest proovi, mil panime need maskid pähe. Mul tekkis klaustrofoobiline tunne. Ma olin täiesti kindel, et üle 3 minuti ma seda oma peas hoidma ei ole nõus. Tagantjärele võib ilmselgelt öelda, et harjumise asi. Näitlejana võeti meilt ära meie põhilised töövahendid ehk miimika ja sõnad. Jäi vaid keha.

Improviseerides lõime proovides väga palju materjali, millest umbes pool kärpisime. Seda oleks lihtsalt liiga palju olnud. Üldiselt oli tegu äärmiselt tehnilise lavastusega. Liigutasime etenduse ajal ise ka valgusraame ja üksikuid kasutatavaid rekvisiite ning mööblit. Ivar ja Tartu Uue Teatri valgustaja Taavi Toom valgustasid lisaks meile endile meid ning Põllu oli ka muusikaliseks kujundajaks ja helimeheks. Nädal enne esietendust tegime iga päev vähemalt ühe läbimängu, et skeem sujuvalt jooksmas hakkaks.

Esietendusest sai minevik ning kauaoodatud ja kardetud tagasiside hakkas ilmuma. Inimestele meeldis. Neile kohe tõsimeeli meeldis. Eriti õnnelik olin ma selle üle, et nii mu perele, kui parimatele sõpradele ja tuttavatele, kelle arvamusest ma väga lugu pean, meeldis „1987“.

Tekkis ka erinevaid arvustusi. Mihkel Truman kirjutas ERR-portaalis: *„Kahtlemata on lavastuse eredamaid stseene ühe nõukogude perekonna teatriskäik. Kui jätta kõrvale äärmiselt leidlikud põlvnukud, väljendab etendus etenduses taas ammu nenditud tõsiasja, et nagu inimene, on laias laastus ka kunst oma ühiskonna produkt. Võib öelda, et nõukogude perioodi absurdsuse toobki lavastuses kõige lõõvamalt esile mainitud nukuetendus. Ühtpidi on temas otsekui midagi realistlikku olukorda kujutavat, kuid samas ka mingit kummalist ja üheselt mittetabavat nõukogulikku poolkohustuslikku optimismi. Pole liigne lisada, et nukuetenduse taustaks mängis imperialistliku USA artisti Louis Armstrongi kuulsaks lauldud “Hello Dolly” moonutatud ja mingis mõttes samuti nõukogulik variant.“* (Arvustus. Unenägu tuumasõjast 2015)

Seda lõiku lugedes sain ma aru, kui erinev see lavastus tõenäoliselt iga inimese jaoks on. Kui palju erinevat võib ühes stseenis näha. Mitte, et me oleksime antud teatristseeniga

midagi ristivastupidist üritanud öelda. Me õigupoolest ei üritanudki midagi öelda. Me lihtsalt improviseerisime ja katsetasime ühes proovis ning nii sündis ka see konkreetne pildike sinna lavastusse. Ei olnud mingit sügavat mõtlemist, et tahaks väga maailmale nii öelda ja kuidas saaks selle mõtte küll lavale panna.

Ivar andis väga tihti väga lahtiseid ja mõnes mõttes lausa puudulikke vastuseid. Ta pani isegi küsimärgi alla, kas kõik lavastuse stseenid on ajalises järgnevuses. Ma tajusin teatavat meie gaasimaskimaailma, aga hulk küsimusi jäi minugi jaoks õhku. Otsustasin usaldada lavastajat.

Mingil määral tunnen ma praegu, et Ivar on sarnane Ingomariga. Selle juures mõtlen ma seda teatavat intuiitsust ning lihtsust. Võib-olla olime liiga püüdlikeks kasvatatud ja lihtsalt hakanud tundeid ja tegevusi näitama, mitte tegema.

„1987“ õpetas mulle ansamblimängu ja enese ego allasurumist, distsiplineeris mind. Need kolm mõtet käivad üksteisega kokku. Ei ole ühte staari laval, kes särab, vaid omavahel hästi töötav hulk, mis loob särava süsteemi ja terviku.

Miks teater? Selleks, et avardada teatri piire ja luua uusi maailmu.

2.3. «Pelleas & Melisande»

(Selle lavastuse viimased mängukorrad langevad kokku «Romeo & Julia» prooviperioodi lõpuosaga, mil alustasin antud töö kirjutamist)

«Pelleas&Melisande» oli minu neljanda aasta esimene lavastus, milles ma kaasa tegin. See oli ühtlasi ka Kaija Maarit Kalveti diplomilavastus meie kursusega. Ma ootasin seda perioodi väga, sest esiteks ootasin koostööd Kaijaga ja teiseks käsitlesime seda materjali ka teatriajaloo tundides kolmanda aasta lõpus ning see meeldis mulle väga. Melisande oli jäänud mu mõtetesse kui tegelane, keda sooviksin kunagi kehastada. Kuigi ma tol hetkel veel ei teadnud, kas ma just teda saan mängida, oli mu peas meeletu soov ja tahe seda teha. Mäletan esimest proovi, mil istusime kõik kooli Black Boxi põrandale maha, saime tekstiraamatud ning Kaija hakkas järjest ütlema, kes keda mängib. Mu süda puperdas. Olin

end nädalaid ette valmistanud selleks, et ma ei pruugi saada Melisande'i osa ja et see on täiesti normaalne. Sellest hoolimata tajusin, et ükskõik kui palju ma ka ei mõtleks või ei rahustaks ennast, tegelikkuses ma tõesti tahan iga oma keharakuga just Melisande'i mängida ning kui ma seda ei saa, siis ma tahes-tahtmata saan korraks väga valu. See polnud väikese lapse jonn, kes lihtsalt tahab kogu hingest seda hästi värvilisse paberisse pakitud kommi, vaid see oli mingi vastupandamatu tung. Võimalik muidugi, et need ongi üks ja seesama. Nii ma siis istusin seal esimeses proovis ja üritasin end ette valmistada võimalikuks löögiks. Seda lööki aga ei tulnud. Ma täitusin otsast otsani rõõmu ja motivatsiooniga.

Kerge löök tuli hoopis teisest kohast. Kaija soovis alustada proovidega kõik koos, aga kuna Rauno viibis proovide alguse ajal välismaal, pidime alustama kaks nädalat hiljem. Mind pani see väga muretsema, sest isegi nende kahe nädalaga koos oli meie prooviperiood päris napp. Peale selle oli tegu ka väga erilise lavastusega. Nimelt hakkasime tegema etendust pimedatele. Kõik «vaatajad» said silmaklapid. Seega lisandus tavapärasele tekstianalüüsile ja liikumisele ka väga palju tehnilist tööd. Pidime ka endi hääli muutma. Mina kehastasin noort, habrast ja tõenäoliselt palju pisemat tüdrukut kui ma ise ning näiteks Kaarel suurt ja tugevat Golaud'i, kes teises stseenis tundub Melisande'ile «hiiglasena». Keerulisim häälemuutus oli minu meelest Mihklil, kes pidi kehastuma pisikeseks poisiks Yniold'iks.

Publik istus neljas erinevas ääres ehk siis lava oli keskel ning seda ümbritses toolidest ruut. Stseenide tegevus toimus erinevates lavapaikades ehk oli väga liikuv. See tähendas seda, et osa publikust võis olla minust vaid poole meetri kaugusel, kui teine osa oli paariteist meetri kaugusel. Kuulma pidid mind aga kõik. Väga keeruline oli samaaegselt olla võimalikult habras ning kosta igasse saali nurka. Näiteks lavastuse lõpus, kus Melisande on kohe-kohe suremas, pidin mõjuma väga haige ja nõrgana, aga samas olema kuulda teise lavanurka. Seal nurgas oli ka aken ning seal istuvale publikule kostis ka palju valjem tuule heli. Tõenäoliselt mõjusin enda kõrval olevatele inimestele palju tervemana kui akna juures istuvatele. Kogu usutavuse ja läbielamise juures tuli vahetpidamata pöörata tähelepanu tehnilisele poolele.

Kuuldavus polnud ainuke lisakeerulisus. Kõiki oma tegevusi helindasime erinevate objektidega. Näiteks teises stseenis, kus Golaud kohtub metsas Melisande'iga, kasutasime kuivanud lehtedega täidetud villaseid sokke, mida hoidsime käes ja liikudes krõbistasime

nendega. Paljud lahendused olid äärmiselt naljakad. Kuuendas stseenis, kus Golaud on haavatud ja voodis pikali, lebas Mihkel Golaud mängiva Kaarli rinnal, et tema häääl väga raske tunduks. Mina istusin põhimõtteliselt terve stseeni Mihkli tagumikku vaadates ja samal ajal Melisande'ina meeleheitlikult nuttes. Esimesed korrad proovides olid sellised hetked äärmiselt naljakad, kuid lõpuks polnud keeruline neid eirata ja sisule keskenduda.

14. stseen kujunes minu jaoks selles lavastuses kõige tähendusrikkamaks. Selle sisu seisneb selles, et Melisande läheb Genevieve'i ja Arkeli juurde kohvile ning sinna ilmub ka Golaud, kes on saanud teada Pelleas' ja Melisande'i plaanitavast kohtumisest. Melisande ei ütle seal peaaegu mitte midagi, aga on terve aja kohal. Golaud jääb temaga kahekesi ning peab pika monoloogi, mis lõpeb tüdruku peksmisega. Üle-eelviimasel ning eelviimasel mängukorral juhtus minul ja Kaarlil selles stseenis see «ime». Mitte, et see katkend poleks varem töötanud, sellega oli kõik väga hästi, aga me jõudsime kuskile sügavamale. See stseen hakkas palju enam tööle, kui ta seda varem oli teinud. Ma mäletan, et ma natukene tegin eelnevalt endale etenduses vaimselt haiget. Mõtlesin vastavatele situatsioonidele enda elus. Kaarli monoloogi alguses kujutasin üheks väikeseks hetkeks ette, et neid sõnu ütleb mulle üks mu väga kallis inimene. Põhiline, mille pärast see «ime» juhtuma hakkas, oli minu meelest usaldus. See ongi see näide, mida ma peatükkis «Romeo & Julia» lubasin. Mul on Kaarli vastu olemas täielik usaldus ning peale selle on ta väga hea lavapartner. Ta oskab niiöelda vedada stseene, olla kandev tala. Samas me lasime end ka vabaks. Me liikusime küll sama trajektoori, mida mööda oleme alati kõndinud ja Kaarel lausus neid samu sõnu, kuid kogu olustik muutus nii valusaks. Me mõlemad hakkasime nutma. Meil ei läinud silme eest mustaks, me olime seal samas ja kontrollisime ennast, aga samal ajal olime päriselt kohal ning tegime üksteisele haiget. See oli nii ilus kogemus. Pärast 12. mai etendust Tartus tänas Kaarel kohe pärast etendust kõigi kuuldes mind selle eest, et ma olevat suurepärase lavapartner. See läks mulle tohutult hinge ja oli mulle hiiglaslik kompliment, sest ma austan teda väga nii näitlejana kui ka inimesena ning minu meelest on temagi väga hea lavapartner nagu ma juba ka mainisin. Sellised hetked annavad jõudu. Järelikult «imes» saavad sündida ja ma olen võimeline neid tekitama.

Miks teater? Avastamaks uusi võimalusi teatrimaastikul ning taaskord ansamblimängu pärast. Minu kaaslaste pärast.

2.4. Lavanärv

Neljanda aasta alguses hakkasin erilist tähelepanu pöörama teatavale lavaärevusele, mis mul aeg-ajalt läbi kõigi aastate oli tekkinud. See väljendus kontrollimatus käte värisemises. Väga lähestikku üksteisele sattusid kaks sündmust. Üheks oli Rahvusülikooli 95. aastapäevale pühendatud kontsertaktus, kus kehastasin Lydia Koidulat. Minu esitada oli üks Koidula luuletus, mis oli mul eelnevalt läbi töötatud ning pähe õpitud. Proove polnud küll palju olnud, aga mul oli põgus ettevalmistus selleks olemas. Laval olles tundsin ühel hetkel, kuidas mu mikrofoni hoidev käsi väriseb ja ma ei saa sinna midagi parata. Vahetasin lihtsalt käe ära. Teine situatsioon oli Taagepera lossis, kus etendasime oma kursusekaaslase Silver Kaljulaga üht stseenikest lossi kunagistest elanikest. Tekst oli meil selge ja analüüsitud. Olukord ise oli improvisatsiooniline ehk siis me ei teadnud kuni esinemishetkeni, milline on ruum, kus esineme. Sündmusel oli meelelahutuslik eesmärk ning otseselt suurt pinget polnud, kuid kui ma stseeni keskel võtsin kätte veinipokaali, et seda oma partneriga kokku lüüa, juhtus taaskord kontrollimatu käevärin. Need järjestikkused juhtumised tegid mind väheke murelikuks. Sain aru, et olen mingi hirmu küüsis, mis segab minu tööd ja loomingut. Esiteks ma lihtsalt teadvustasin endale eksisteerivat probleemi. Üritasin teha erinevaid lõdvestavaid harjutusi enne lavale minekut. Juba paari nädala pärast tekkis mul uuesti võimalus esineda Taagepera lossis selle sama stseeniga. Jõudes Silveriga pokaalide kokkulöömishetke mõtlesin lihtsalt enda keha peale ja sain aru, et minu õlapiirkond on väga pinges. Seejärel ma lihtsalt lõdvestasin enda õlad ning värin lakkas. Mõnel hetkel selle stseeni ajal tundsin veel tekkivat pinget, kuid niipea, kui selle peale mõtlesin, lõdvestasin end uuesti ja probleemid kadusid.

Tihti piisabki vaid mure või hirmu teadvustamisest. Iseennast tuleb kuulata ja talle ei tohi liiga teha.

3. KOLMAS AASTA

See on segaseim aasta minu kooliaja jooksul. See on esimene praktika-aasta, mil koolitundide maht vähenes märgatavalt. Algas justkui iseenda tõe otsimine. Kool dikteerib üha vähem, mida ja kuidas teha. Kohati valdas mind teadmatus ja segadus.

Üritasin kohe aasta alguses võimalikult palju planeerida, et erinevad projektid ei hakkaks kokku jooksuma. Ma nägin kogu hingest vaeva ning sain sellega justkui hakkama, aga siis hakkasid erinevad lavastused kas ära jääma või muudele aegadele nihkuma. See tekitas minus palju nõrdimust, sest lõpp-kokkuvõttes pidin ikka enamus asjad samal ajal ära tegema, kuigi aasta alguses laiutas suur tühjus.

Kolmas aasta oli ülemineku-aasta. Lõppes teisel aastal alanud suur must auk, magamatus ja masendusealged, millest räägin mõne peatüki pärast, ning algas iseseisvumine. Ilmnesid probleemid enese distsiplineerimise ja motiveerimisega. Keeruline oli leida üles enda sisemist põlemist ning võidelda enda eest. Viljandi mõjus mugavana.

Võtsin tõsisemalt käsile enda füüsi. Hakkasin nii toitumisele kui ka trennile lisatähelepanu juhtima. Erinevalt esimesest ja teisest aastast tegin seda teadlikumalt ning targemalt. Õppisin mitte endale liiga tegema, aga samas motiveerisin end pidevalt edasi liikuma. See andis mulle kindlasti energiat, enesekindlust ja jaksu juurde.

3.1. «Nagu greip selgest taevast»

Otsustasime kursusega luua Tartusse Genialistide Klubisse sellise üritustesarja nagu Monolava. Plaan oli etendada seal iga kuu detsembrist maini umbes kolme erinevat meie kursuse monolavastust. Mina sattusin viimasesse satsi ehk siis maikuusse (millest tegelikult hiljem sai juuni), sest otsustamise hetkel oli see minu ainuke vaba hetk. Esialgu tundus see väga tore, et mul on nii palju aega selle lavastuse loomiseks. Nägin ka kõik teised kursusekaaslaste tööd eelnevalt ära.

Ma kahtlesin, kas hakkata tööle Kristel Leesmenti mononäidendiga „Tund aega, et hinge minna“ või luua täiesti uus materjal. Otsustasin teise variandi kasuks ning pöördusin oma sõbranna Silvia Urgase poole, kelle kirjutatud tekstid mulle on alati sümpaatsed olnud. Näidendi kirjutamise kogemust tal eelnevalt polnud. Lisaks kutsusin enda meeskonda veel ühe muusikust sõbra (Paul Sild) ja leidsin ka väga hea tuttava valgustajaks (Jari Matsi). Nüüd oli vaja veel kõik need mõtted, mis mu peas olid tekkinud paberile saada ning kogu potentsiaalikas meeskond kenasti tööle panna.

Pean mainima, et sisimas hakkasin ma väga varakult peaga vastu seina jooksuma. Tahtsin, et minu monolavastus oleks vapustav ja ma saaksin end selles igati avada ning hästi tunda. Monolavastus ei sea kooli poolt peaaegu mingeid piire, välja arvatud see, et ma pean üksi laval olema. Tagantjärele võin öelda, et see piiritu vabadus ajas mind väga segadusse. Ma ei osanud kuskilt kinni hakata või kui hakkasin, siis polnud mul piisavalt enesekindlust, et sellega lõpuni minna. Võimalik, et minu segadust suurendas ka suur tiim, kelle olin endale koheselt hankinud ning kellele kõigile pidin andma juhiseid, iseendas arusaamisele jõudmata. Peale enda tiimi tegin koostööd ka BFM'i tudengitega (üks neist samuti minu väga hea sõbranna Ann Kaer), kes tegid enda koolitööna minust ja minu monolavastuse sünnist dokumentaalfilmi. Ma ei süüdistata absoluutselt mitte kedagi peale iseenda. Ma olen siiralt õnnelik, et kõik need inimesed olid valmis minuga koos töötama. Tõenäoliselt ilma nendeta oleks mul veel keerulisem olnud. Ma ei olnud sel hetkel lihtsalt veel valmis iseseisvalt üht lavastust looma. Võimalik, et ma polnud sisemiselt lavastajaks olemiseks valmis. Seetõttu tunnen, et minu näitlejatöö „Nagu greip selgest taevast“ juures jäi puudulikuks. Sellest kõigest hoolimata on see tõenäoliselt üks õpetlikemaid kogemusi minu nelja aasta jooksul.

Mis siis selle lavastuse juures nii väga valesti oli? Tõenäoliselt mitte midagi. Vähemalt esietenduse puhul mitte. Pigem tegi selle kõik väga õudseks see, et ma ootasin midagi hoopis muud. Ma ootasin iseendalt palju rohkem ning seekord ma pidin sada protsenti ise vastutama. Mul ei olnud mitte kellegi teise kaela mitte midagi ajada kui ainult iseenda. Ma ei tundnud end üksinda publiku ees hästi. Ma kardsin neid. Ma tahtsin neile meeldida, aga ma nii väga kartsin mitte meeldida, et ma ei suutnud olla see, kes ma oleksin tahtnud. See hirm algas juba ammu enne etendust ennast ja ma tunnen, et see mõjutas minu proove. Peaaegu kõikides mu proovides oli ka teisi inimesi minu tiimist või BFM'i filmijad ja ma

mäletan pidevat tunnet tahta olla igas proovis hästi hea ning midagi näidata. Praegu ma saan aru, et ma kiirustasin tohutult, ma jätsin nii palju avastamata.

Üheaegselt hea ja keeruline oli töötada koos oma parima sõbrannaga (teksti autor). Keeruline oli eraldada sõbra- ja töösuhet. Näiteks tekst sai valmis hiljem planeeritust. Ühest küljest sõbrana ma sain väga hästi aru, miks materjal ei valmi, kuid näitlejana oli mul seda juba hädasti vaja. Nii oligi mul ühest küljes väga palju aega, mis on positiivne, aga teisest küljest jooksin ma enamus sellest ajast peaga vastu seinale. Ma ei tea, miks ma seda nii traagiliselt läbi elasin ja mingil määral siiani elan. Tõenäoliselt seetõttu, et ma ei piirdunud ainult ühe etendusega Genialistide Klubis.

Ma ei olnud juba esietendusega rahul nagu ma juba ütlesin. Meil tekkis võimalus võtta osa ka Monomaffia festivalist Pärnus. Tegelikult küll off-programmist, kuid see toimus samas kohas (Endla teatris) ning samal ajal. Pool sunniviisiliselt võtsin ma ise vastu otsuse, et ma parandan seda lavastust ning võtan sellest festivalist osa. Umbes kaks kuud oli mul selleks aega. Hirmus oli see, et mida päev edasi, seda enam ma mõistsin, kui vastumeelne see mulle on. Kohusetunne ja teiste mitte alt vedamine keelasid mul enda jah-sõna tagasivõtmast, aga väga tugev alateadlik blokk oli mul tekkinud enda monolavastusega. See vastumeelsus üha kasvas ning ma ei osanud kuidagi sellest üle olla. Nii ma viimaks taastas väga primitiivselt enda lavastuse, tegemata sinna mingeid uuendusi. Peale selle ei suutnud varjata ka laval enda häbi ja vastikust selle vastu. Iseenesest oli „Nagu greip selgest taevast“ lühike ja meelelahutuslik. Kõigest väike jupike, mis polnud otseselt vist kellelegi väga vastumeelne peale minu. Pärast Pärnu etendust ma sisemiselt lihtsalt põgenesin sellest linnast. Sõitsin bussiga Tallinnasse ja ohkasin kergendusest, et see möödus, aga tundsin ka kohutavat häbi. Minu eneseuhkus ja idealistlikkus ei suutnud leppida, et olin andud sellise tundega ühe etenduse. Monolavastuse puhul ei ole laval ka ühtegi partnerit peale iseenda, kellele toetuda. Sain tuge vaid võrdlemisi läbipõlenud iseendalt, kellel polnud õrna aimu ka, miks ta peaks sellel konkreetsel hetkel seal laval olema ja selliseid asju tegema ning ütlema.

See monolavastuse taak on minuga ka praegu veel kaasas. Öeldakse, et aeg parandab kõik haavad- eks ta seda ka teeb.

Miks teater? Võib-olla selle tõttu, et oma haava parandada ja mitte kunagi enam midagi nii eesmärgitult ja loiult teha. Väga palju oli ka kahtlusi, kas teater on mulle.

3.2. «Nero»

«Nero» on minu kursusekaaslase Lennart Peebu diplomilavastus. Materjal on Mati Undi «Keiser Nero eraelu» teatavate kärbestega. Mina kehastasin Nero naist Octaviat. Selle lavastuse prooviperiood langes kokku «Printsess Lulu ja härra Kere» omaga. Ajad klapitusid omavahel, sest ma ei pidanud kummagi lavastuse puhul kõikides proovides viibima. Peale selle olid need materjalid omavahel niivõrd erinevad ja ei hakanud minu jaoks üksteist segama.

Alustasime proove ikka lugemisega. Lennart tuvustas enda mõtteid ning lavakujundust. Olustik ja ruum olid võrdlemisi tinglikud. Sellest annab aimu juba ainuke objekt laval ehk hiiglaslik troon, mis seisis kõige keskel. Tegu ei olnud realismiga, kuhu poole me pürgisime. Keiser rääkis vahepeal mikrofoni ning stseenid muutusid koha peal. Näiteks kõige alguses tutvustas Nerot kehastav Kaarel publikule eellugu ja enda perekonda. Samal ajal olid kõik ülejäänud näitlejad juba laval, aga seljaga saali poole. Sealt samast mindi üle erinevatesse stseenidesse nagu näiteks Nero ja Octavia abiellumine. Selle jaoks pöörasid vastavad näitlejad end lihtsalt ümber ja läksid enda tegelase rolli. Etenduses oli palju tinglikku nagu näiteks tantsuline liikumine, kuid dialoogid olid siiski realistlikud.

Lavastuse keskel toimus vahepala. Justkui aktiivne vaheaeg. Keiser Nero tõmbas selga kassikostüümi, haaras mikri ning hakkas publikut lõbustama. Ülejäänud näitlejad, kaasa arvatud mina, tõmbasime selga punased kombenesoonid ning hakkasime erinevaid etteasteid esitama. Selle vahepala ajal suheldi otseselt publikuga. Jagasime neile leiba ja õlut, tantsisime, laulsime, etendasime etüüde. See oli võrdlemisi raju energiapomm. Iga kord pärast seda osa olime kõik läbimärjad higist. Sellele aitasid kaasa nii suur füüsilisus kui ka kostüümi materjal- fliis.

Minu roll ehk Octavia oli neljas erinevas stseenis. Esiteks tema jaoks sõnatu abiellumisstseen. Teiseks Nero ja tema vaheline tüli, kus ta teab mehe armukesest. Kolmandaks Nero ema ja tema vaheline vestlus, kus esimene ärgitab teda armukest tapma. Neljandaks Octavia surmamõistmise stseen, kus tal on ka pikk monoloog enne oma lõppu. Octaviast räägitakse küll rohkem, aga sõnaliselt ja füüsiliselt on tema tegevusel suured lüngad. Me ei

näe reaalselt, mida ta teeb. Keerulisim stseen minu jaoks oli tema surmamõistmine. See oli tingitud teatavast segadusest. Octavia osa selles lavastuses jäi mulle kohati arusaamatuks. Nii palju, kui me lavastajaga arutasime, sain mina aru, et kui kõik ülejäänud tegelased on veidi ülepaistatud ja verejanulised, siis Octavia on puhas ja aus. Ta tahaks õigete reeglite järgi toimida ühes väga verises ja egoistlikus maailmas. Mäletan, et Nero ema ja Octavia stseeni alguses üritasin alati nutma hakata. Olin otsustanud, et see on tema õige reaktsioon valitsevale eluohule ja häbile. Leidsin et niiviisi võiks see kõige paremini publikuni jõuda. Nutmiseni polnud raske jõuda – läks tarvis piisavalt kontsentratsiooni ja eredat projektorivalgust. Kõige keerulisem oli minu jaoks minu tegelase monoloog enne suremist. Terve hukkamõistmis-stseen oli tinglik. Ma seisin lava ees nurgas, jalad seotud õhukese nõoriga. Minu ülesanne oli selle ühe koha peal seista ja kuulata. Me küll üritasime, aga kokkuvõttes me eriti midagi selles stseenis ei fikseerinud. Iga etendus reageerisin veidi erinevalt. Lõpuks, kui mulle sõna anti, tohtisin ma rääkima hakata. Mäletan Lennarti kommentaari, et ma tempot kasvataks. Mulle meenub terve «Nero» etendusega suur pinge olla täielikult kohal ja elada kõike läbi ning teha võimalikult hästi, anda endast 110 protsenti. Pärast viimast etendust puhkesin suurest pingelangusest lihtsalt nutma. Ma polnud üldse rahul. Ma tundsin ka, et ma isegi täpselt ei saa aru, mida ma hästi või halvasti tegin. Olin natukene üksik ja abitu selles lavastuses. Hetkel sellele tagasi vaadates, saan väga hästi aru, et ma tegelesin nii paljude ebavajalike teguritega. Mu kuklas tiksusid tempo, pisarad, mõtted, kuidas Octavia võiks midagi teha ja nii edasi. Mul puudus vabadus. Ma olin iseennast erinevate mõtetega purki pannud. Ma ei olnud endas ja enda teadmistes veel kindel ning ootas veel väga palju suunamist. Seega haarasin iga kommentaari suure õhinaga ja rakendasin või üritasin seda rakendada, ise väga vastu vaidlemata.

«Pelleas & Melisande» protsessi puhul hakkasin juba rohkem enda mina tunnetama. Praegu mõtlen ma esimest korda sellele, et äkki minu monolavastuse periood oli üks suur appikarje kellegi nõuannete järgi. Seal pidin ma lõpp-kokkuvõttes ise endale näpunäiteid andma. Muidugi suunas ja aitas mind ka mu juhendaja Garmen Tabor, kuid lavastajaks olin ju mina.

Mulle meeldis «Nero» lavastus, isegi et see lõppes minu jaoks kripeldusega. Seetõttu olin ma ka väga kurb, kui sain teada, et algne plaan ka neljandal aastal seda mängida, jäi ära. Hetkel ma tahaksin väga Octaviat uuesti kehastada. «Nerot» mängisime me peaaegu ilma

vahedeta, seetõttu polnud seal isegi väikest niiõelda seedimisaega, et enda tegevust puhta peaga uuesti üle vaadata.

Miks teater? Selleks, et jõuda laval selle idealismini. Mul polnud küll väga õrna aimugi, kuidas sinna jõuda. Vististi täiest hingest lootes ja üritades.

3.3. «Printsess Lulu ja härra Kere»

«Printsess Lulu ja härra Kere» on ainuke projekt, mida olen teinud iseseisvalt mõne muu trupiga peale enda kursuse repertuaariteatris. Tegemist on samanimelise Piret Raua lasteraamatu dramatiseeringuga, mille autoriks on Silvia Soro. Lavastas selle 9. lennu vilistlane ja Ugala näitleja Marika Palm. Esietendus toimus 23. aprillil 2014 Ugala teatri suures saalis.

Nautisin väga, et sain teha koostööd enda endiste koolikaaslaste nüüdsete Ugala noorte Marika Palmi, Klaudia Tiitsmaga ja Kristian Põldmaga. Peale selle veel vabakutselistena tegutsevate Artur Linnuse ja Katrin Kalmaga. Kõigi nendega olin ma varasemalt võrdlemisi palju kokku puutunud, kuid mitte kunagi laval kokku mänginud (v.a. Kalmaga „Inetus“). Ugala vanemast seltskonnast puutusin tihedamalt kokku Tarvo Vridoliniga, kes oli äärmiselt sümpaatne ja inspireeriv näitleja minu jaoks. Ta motiveeris mind väga. Tarvo on väga tark näitleja, kes ei ütle ilmaasjata suuri sõnu, aga teeb suuri tegusid.

Proovikeskkond oli vaba ja lustlik. Improviseerisime palju. Suurim raskus minu jaoks oli tekst, mis kohati ei kandnud aeg-ajalt oma eesmärki või siis lihtsalt me ei lugenud sellest kõige tähtsamat välja. Mul oli tunne, et kohati jäid teatud pealisülesanded väiksemate detailide taha peitu, aga ma ei osanud seda ka parandada. Nüüdseks oleme seda tükki mänginud kaks hooaega ja tänu sellele ajale on paljud stseenid mulle selgemaks saanud. Kõige rohkem segadust tekitas mulle 10-aastase Susanna mängimine. Esimese vaatuse lõpus on järjest kaks stseeni, kus põhitegelasteks on Siim ja Susanna (Artus Linnus ja mina) ning väga paljude etenduste puhul on olnud keeruline vaatuselõppu nii-öelda üles tõsta. Võib-olla on selle tinginud varane mängimise ja tegevusplaani paikapanek. See tähendab, et me üritasime võimalikult vara lüüa stseeni laval lahtiseks ja liikuvaks ning

fikseerisime selle. Selle võrra oli tõenäoliselt hiljem keerulisem teatud tegevusi põhjendada.

Lavastaja Marika puhul nautisin ma väga tema katkematut positiivsust ning energiat, millega ta teisi sütitas. Ta oli väga enesekindel ning pakkus alati mõne lahenduse välja, seega ei jäänud protsess toppama.

Etenduste käigus hakkas kõige paremini minu stseenidest tööle uudistereporteri oma. Seal tundsin alati algusest peale teatavat improviseerimisvabadust ning sain kõik oma niiöelda „koledad kanalid“ valla lasta. Sain mängida justkui raisakotkast. Ühes proovis kusjuures Marika suunaski mind nii. Ta soovitas mul kujutada ette, et Pille-Piia Mull on raisakotkas. Sealt alates läks ka stseen tööle.

Siimu ja Susannaga oli natukene keerulisem lugu. Nagu ma juba mainisin, siis mingi dünaamika ja loogika ei olnud meie jaoks päris selged.

Vabastav oli üksipäini kuskil uues keskkonnas ja uute inimestega proovi teha. Väga õpetlik oli neid näitlejaid töötamas näha.

3.4. «Must Kast»

Oma kooliaja jooksul olin ühe uue teatri sünni kõrval. Lõime enda kursusega teatri Must Kast. Ametlikult sündis Must Kast 27. märtsil 2014.

Idee hakkas kasvama tõenäoliselt juba esimesest semestrist alates, kui Kalju (Komissaarov) pakkus välja meie kursusele mõtte luua ise oma teater. Meile öeldi tihti, et oleme väga kokkuhoidev kursus. Umbes üks kolmandik meist olid juba siis seotud Tartuga ning seetõttu tekkis meil võimalus kasutada sealse Genialistide Klubi ruume. Teatriloomiseks olid eeldused justkui loodud: kokkuhoidev trupp ja ruumide kasutamise võimalus. Ainult eeldused muidugi teatrit ei loo. Minu meelest on ütlemata tohutu põhjus, miks teater Must Kast eksisteerib, Kaija Maarilil ja Kaarlil. Ma ei taha siinkohal mitte kedagi alahinnata. Ma olen ka selles kindel, et nemad kahekesi seda teatrit ei loonud. Välja

tooksin kindlasti ka äärmiselt tegusad ja aktiivsed Jaanika ja Birgiti. Mul on tunne, et nende inimeste puhul on tegu kindlate taladega, kes on seda ettevõtmist vedanud.

Teatri loomine pani meid kõiki proovile. Esiteks tuli sellele pühendada lisa-aega koolitööde kõrvalt. Musta Kasti eest ainepunkte ju ei saanud, aga samas oli see võimalus kindlustada endale tulevikuks töökoht. Kõik meist võtsid endale lisaülesandeid näitleja- ja lavastajatöö kõrvale. Mina näiteks vastutan sotsiaalmeedia poole eest (hetkel nii facebook kui instagram). Teiseks tuli õppida üksteist veel enam usaldama ning koos töötama. Ehk tuli minna veel sügavamale üksteise suhtes. Ma ei ole kindel, et selle teatri loomine oleks kõigile olnud möödapääsmatu, kaasa arvatud mina ise. Mul on tunne, et suurel hulgal meist ei olnud päris täpselt aimugi, mida me tegema hakkame. See oli rohkem nagu tore asi, millega kaasa minna. Näiteks Lauri Mäesepa ja Sander Rebase Teise Teatri loomine samal ajal on näiteks, et täielikku usaldust meie kõigi vahel ei eksisteerinud. Must Kast tõi endaga kaasa palju kahtlusi ja hirme. Oli hulk neid inimesi, kes tulihingeliselt sammusid teatriloomis suunas, osa neid, kes ei osanud täpselt veel midagi arvata ning tegid asja kaasa ja viimaks ka see osa, kes sammusid ikkagi vastassuunas, said nad sellest ise aru või ei. Mina kuulusin teise seltskonda. Kooliga oli mul samamoodi. Sellega mõtlen ma seda, et ma olin entusiastlik ja kohusetundlik tüdruk, kes tegi, mida oli vaja. Samal ajal üritas olla võimalikult hea ja kõigile meeldida. Enda tõest ei olnud mul veel aimugi.

Mulle tundus vahepeal, et meie teatri loomise viis on liiga sunnitud ja formaalne. Olin arvanud, et teater on miski, mis sünnib võib-olla väiksema seltskonna vahel ja algab mingist konkreetsest ideest (mitte lihtsalt faktist, et loome teatri). Muidugi mõistin samal ajal, et kui me jääme ootama sisemist plahvatust või „ei saa mitte vaiki olla“-t, ei sünni seda teatrit mitte kunagi. Niisiis ma liikusin asjaga kaasa ja üritasin üha enam aru saada olukorrast ning panustada sellesse.

Tunnen, et hakkas alles nüüd, neljandal aastal aru saama, millega ma tegelen. Võib-olla ka seetõttu, et olen veidi enam saanud aru, milline on minu tõde.

Kolmanda kooliaasta keskel võeti neli meie seast Endla teatrisse tööle. Nendeks olid Sander Rebane, Lauri Mäesepp, Karl Edgar Tammi ja Fatme Helge Leevald. Teater Must Kast jäi neljast enda näitlejast ilma. Peale selle ei saanud nad seoses Endla teatri lavastustega enam meie neljanda kursuse tegemistes kaasa teha. See juhtum avardas kindlasti minu arusaamu elust ja toimuvast. Miski ega keegi pole jääv. Muidugi tekkisid

pähe mõtted, miks just nemad, kas nad on paremad kui teised ja nii edasi. Ma sain aru, et ma tõenäoliselt ei sooviks ise Pärnusse minna, aga teatav kadedus ja ebakindlus enda oskuste ja silmapaistmise osas närised mind siiski.

Tahaksin jutustada ühest kevadisest teatrikoosolekust Genialistide Klubis. See oli aeg, mil üle pika aja istusime taaskord koos (välja arvatud endlakad) ja pidasime plaani 2015. aasta sügise osas. Pidime selleks kohtumiseks mõtlema, mida me tahaksime Mustas Kastis teha, milliseid üritusi teha, kuidas luua ja hoida enda kogukonda. Koosolek oli võrdlemisi ideedevaene ning õhk hakkas minema üha pingelisemaks ja paksemaks. Tekkis niiõelda tavapärase situatsioon, kus lavastajad ning Kaarel pakkuvad välja erinevaid mõtteid ja võtavad vastutust, kuid paljud teised on passiivsemad. Teisisõnu olukord, mis on olnud väga tihti meie kooliaja jooksul. Kaarel küsis, kes vastutaks ühe tulevase ülesande eest ning keegi ei vastanud midagi. Ta lisas ka, et see keegi ei oleks lavastajatudeng. Sellel hetkel hakkas mul nii halb. Ma ei saanud täpselt isegi aru, mida ma tunnen ja miks ma tunnen. Ma tahtsin nutta ja kohe täiesti kindlalt ei tahtnud ma öelda jah. Ma tundsin, et olen kuskil minevikus luku taga. Ma tundsin, et ma olen nende aastatega muutunud, hakanud rohkem vastutust võtma, saanud enam aru, millega ma tegelen, aga see konkreetne hetk viis mind algusesse tagasi. Ma tajusin, et mind võetakse selle sama Laurana, kes ma olin alguses. Ma näen isegi, et ma olen olnud väga noor ja jätnud palju vastutust enda õlule võtmast, aga hetkel ma tahan teha ja teengi juba asju teistmoodi. Selle pärast ma ei tahtnud öelda jah. Tahtsin hoopis ära minna. Sellel hetkel ma tundis, et võib-olla Must Kast ei ole minu laps, vaid kellegi tuttava oma.

Õnneks see tunne muutus meie esimesel sünnipäeval Genialistide Klubis. Seal olime kõik suhteliselt võrdselt tegevuses. Ma ju mõistan täiesti nende tahet ja hirmu, kes on pidevalt tervet seda teatritegemist vedanud. Keeruline on, kui ei ole neid, kes on alati valmis tulle sööstma ning tegutseksid iseseisvalt kõigi nimel. Ma ju üritan olla see inimene ja õpin. Lihtsalt vahepeal lööb see teismeline minus välja, kellele ei meeldi, kui talle midagi ette heidetakse. Eriti siis, kui see teismeline tajub teatavat ebaõiglust. Meie esimesel sünnipäeval nägin ma meis kõigis seda iseseisvat kõigi nimel tegutsejat ja see sünnitas nii palju usku.

Peale selle on aina rohkem selliseid hetki, kus ma tunnen jäägitut usku enda kursuse- ja teatrikaaslaste suhtes. Vahepeal ma fantaseerin erinevate teatrite pakkumisi endale ja jõuan väga tihti selleni, et absoluutselt vapustav oleks tegutseda justnimelt enda kaaslastega

koos. Hirm tuleviku ees on muidugi, aga see on selline hirm, mida ei saa mitte ühegi teatri kutse ära võtta. See on pigem hirm iseenda suhtes – mis ja kes minust saab? Kuidas jõuda enda tõeni?

Seal esimesel sünnipäeval Genialistide Klubis tundsin end ka seetõttu väga hästi, et nii paljud inimesed olid mulle juba tuttavad. Ma tajusin teatavat kogukonda ja ma tajusin, et need inimesed on toetavad ja kaasaelavad.

Praegugi tunnen, et mina ei ole see inimene, kelle najal Must Kast püsib, aga ma olen osaline. Ma ootan ärevusega saabuvat sügist.

4. TEINE AASTA

Teiseks aastaks oli minu suur teatriõhin raugenud. Peas keerles väga palju mõtteid, mida ma ei osanud väljendada ning tasapisi hakkasid mind vaevama uneprobleemid. Lugeses enda selleaegseid erialamärkmike, leian nendest palju küsimusi ja võimetust saada aru enda sees toimuvast. Küsimärgi alla sean iseendaga aus olemise, lapseõlve kui ka teatri. Pidevalt vaevab mind mingi «kohapeal seismise tunne». Tajun enda sees palju põlemist ja tahtet, aga ei oska neid sealt välja saada ega realiseerida.

Kolmanda semestri eksamite eel veetsin oma esimese põhimõtteliselt täiesti uneta öö (maksimaalselt üks tund und). Hirmuäratav teadmatus tabas mind, sest mul polnud õrna aimu ka, kuidas ma niiviisi toimin. Diktsiooni ja sõnade korrektsust oli igapäevakõneski keeruline kontrollida ning reaktsioonid olid aeglased. Sellel eksamipäeval pidin kandma ette aga ühe Tšehhonte novelli «Mees ja kontrabass», mis oli minu esitluses umbes 15 minutit pikk. Kartsin, sest tegu oli väga liigendatud ja detailiderohke tekstiga, mille mõtte jooksmine panemine nõudis mul ka puhanud peaga suurt tähelepanu ja kontsentratsiooni. Peale selle polnud ma kindel, kas ma mäletan kogu teksti. Arvatavasti olin ma nii teadlik enda nigelast olukorrast, et kogu mu keha ja vaim kekskendusidki tol hetkel seal laval ainult sellele novellile. Esitlus läks hästi. Mõte jooksis, ma ei puterdanud ja publik oli minuga kaasas.

Kevadel naases unetuseviga. Mida pingelisemaks läks koolitöö, seda õhemaks jäi minu uni. Aeg-ajalt kaasnesid ka esimesel aastal sagedasti ilmnunud kõhuvalud. Vahepeal lasin arstil endale ka unerohke välja kirjutada, sest puhkust polnud silmapiiril näha, aga tööd oli vaja teha. Ravimeid ei võtnud ma kunagi üle 2 öö järjest. Sellele järgnes viha ja ma viskasin tabletid ära. Ma võtan üleüldiselt juba äärmiselt vähe rohte, peaaegu mitte üldse, niisiis teadsin ma, et mu keha peab ja saab ise selle kõigega hakkama. Unetus käis pigem üleöö, aga pikemas perspektiivis oli ta kurnav ning mingi osa minust ei suutnud leida väljapääsu.

Ka kevadise eksamilavastuse «Neetud rist» etendamised ja viimased proovid möödusid pooluneta. «Neetud rist» oli poolenisti Kalju Komissarovi poolt lavastatud ja kokku

pandud järgnevatest materjalidest: Shakespeare'i «Hamlet» ja «Kuningas Lear», Stoppardi «Rosencrantz ja guildenstern on surnud» ja Mati Undi «Goodbye baby» peatükk «Parsifal ja neiu». Mina kehastasin kuningas Lear'i tütart Cordeliat ning Undi neiut. Neiu üks fraas oli: «Ma olen nii õnnetu,» ja sel kevadel sain ma seda lauset väga mitu korda üdini siiralt öelda.

Enda märkmetest leian pikki viha ja armastust täis löike, kus ma põlgan teatrit, sest ma lihtsalt ei jaksa. Samal ajal tõden, et tõenäoliselt ma väga armastan seda, aga ma tahan nii väga puhata. Puhtfüüsiline väsimus segas mul ümbritsevat selge pilguga vaatamast. «Neetud risti» Tartu etenduse ajal nutsin lava taga vastikusest ja õnnetusest, sest ma ei tahtnud seal olla, aga ma olin.

Kohe räägin põgusalt ka «Neetud risti» lavastusprotsessist ja sealsest enda näitlejatööst, kuid peatun nii pikalt selle ümber toimuvale, sest see iseloomustab minu jaoks rohkem antud perioodi. Ma usun, et see aeg õpetas mulle, kuidas iseendaga käituda. Millal ja kuidas puhata. See periood koolis ei olnud võimatu. Jah, ta oli paljudele keeruline, aga ma usun, et mina tegin selle enda jaoks veel keerulisemaks.

Tavaliselt lõpeb neljas semester meie koolis siiski erialaeksamitega, kuid meie kursuse puhul pakkus Kalju välja idee teha eksamilavastus. Panime kokku erinevaid materjale, et kõikidele jaguks osi. Selle lavastuse puhul oli keerulisim see, et puudus üks vastutav ja vedav isik eesotsast. Oli Kalju, kellel olid oma ideed ja kes suunas. Tema sõna jäi kõige lõpuks siiski peale, kuid ta polnud lavastaja. Ta andis erinevaid osi sellest suurest stseeniderägastikust meie kursuse lavastajatele ning ka iseseisvaks tööks näitlejatele. Mulle jäi mulje, et keegi ei tea täpselt selle teose lavastuslikku eesmärki ja sõnumit. Ülesandeks oli lihtsalt kõikidele mänguvõimalust anda. See segadus häiris tunnetamast enda stseenide rolli tervikus ning peale selle ka õukonnastseenide eesmärki. Kogu olustik oli robustne ja metalne. Enamus tegelasi kandsid tanksaapaid ning kõigil tuli mängida teatud hetkedel ka õukonda. Õukond oli minu meelest väga koreograafiline ja tehniline hulk, mis allus Kalju tahtele. Siinkohal ma usaldas lihtsalt Komissarovit ja käskisin teha endal täpselt seda, mida ta palus.

Mäletan ka tööd Parsifali ja neiu stseeniga. Mulle tohutult meeldis see tekst. Ühel ettenäitamisel ütles Kalju, et laval on vaja teistsugust ekspressiivsust, kui elus. Teatris ei mõju see sama energia, mis igapäevaselt. Sellel hetkel hakkasin ma end väga utsitama just tehnilisest poolest. Ma ei ürita väita, et see kõik, mida Kalju tol hetkel ütles, oleks vale olnud. Pigem oli väär see, kuidas ma neid tõesid jõuga teostas. Kindlasti tänu Kalju

suunamisele suutsin ma jõuda mingite mõtete ja fraaside väljaütlemiseni palju kiiremini ning see muutis stseeni dünaamilisemaks. Samas oli mul pidevalt kuklas hirm, et jätan kuskile liiga suuri pause. See hirm saadab mind tihti siiani. Kui kõrvutada seda situatsiooni Ingomari «Romeo & Julia» protsessiga, siis oli see tempo tagant utsitamine ebavajaliku kartuse põhjuseks.

Eks teatris eksisteerib väga palju erinevaid tõdesid. Veelgi võimalikum, et on olemas vaid üks või paar tõde, aga neid on nii tohutult erinevalt sõnastatud. Ma usun, et väga paljut siin maailmas, kaasa arvatud teatrit ja näitlemist, on pea võimatu panna sõnadesse. See on ime, kuidas tekib elu laval või armastus kahe inimese vahel. Mingeid põhjendusi ja eeldusi saab loetleda, aga konkreetselt ja üheselt sõnastada on seda võimatu. Võib-olla tänu sellele müstikale, võimatusele ja pidevatele otsingutele saavadki nii teater kui ka armastus eksisteerida.

Läbi kahe esimese aasta ei kuulnud ma Kalju käest just eriti palju kriitikat. Ma meeldisin talle. Muidugi ei osanud ma kõike ja siis ta suunas ning aitas. Teise aasta esimesel kokkusaamisel podisesin ma näiteks väga halva diktsiooniga enda suvest ja siis sai ta kurjaks. Mäletan seda ebamugavat ja endas pettunud tunnet, mis minus siis tekkis. Muidugi võtsin end kohe käsile. Probleem ei seisnenud isegi väheses treenituses vaid pigem ebakonkreetsuses ja ebakindluses. Hakkasin teadlikult enda mõtteid juba enda peas konkretiseerima. Peamine, mida Kalju mulle siiski läbi kahe aasta ütles, oli, et ma suureks kasvaksin. Ma pidavat aru saama, mida ma teen ja oskama ka ennast analüüsida, kuid ma olin alles noor ning naiivne. Selline tagasiside tekitab paratamatuse ja nõutud tunde, sest see on midagi, mida ei saa kohe parandama hakata. Peale selle ma isegi ei tea, mida selle jaoks teha. Põhimõtteliselt ei jäänud mul muud üle, kui oodata ja anda endast parim, mis ma antud hetkel oskan.

Teise aasta lõpus käisime Kaljul tema kodus külas. Sõime, rääkisime juttu ning Koma ütles meile niiöelda viimased sõnad (sest pärast seda meil enam erialatunde temaga ei toimunud). Mäletan, kuidas ta kordas minu puhul jälle seda suureks kasvamise juttu. Peale selle kiitis mind ning ütles, et ma olevat tema mõtetes ja palvetes. Ta lootvat, et mulle ikka tööd jätkuks ja mul hästi läheks.

Miks teater? Mingi intuitsioon selle poole hoidis. Kool oli aga poole peal ja otsest otsust polnud vaja koheselt vastu võtta. Kahtlusi oli, aga nendest kindlam oli otsus ikka lõpuni pingutada.

5. ESIMENE AASTA

Esimene semester algas tohutu õhinaga. Ikkagi teatrikoolis! Motivatsioon oli täisvõimsusel ning tahe suur. Erialapäevikut hakaksin esimest korda elus pidama. Ma polnud tegelikult üldse ühtegi päevikut kunagi pidanud. Ettevaatlikult sai esmalt vaid märkmeid tehtud ning pinnapealsemaid mõtteid avaldatud, kuid juba õigepea avasin seal tervet oma hinge.

Esimesest tunnist Kaljuga olen märkinud enda jaoks üles järgneva: «Peame olema avatud lahtiselt. Kõik, mida sa soovid, tahad teostada, saab teha ainult läbi teiste. KOMA: Mul puuduvad igasugused telepaatilised võimed, ma ei loe mõtteid. Aga vahete vahel, kui minuga räägitakse, saan ma isegi aru. Nii et rääkige minuga!» (Niils 2011) Kuigi ma polnud väga tagasihoidlik ning olin avatud, oli mul alguses väga raske enda mõtteid sõnadesse panna. Ma kippusin muutuma väga ebakonkreetseks. Mul polnud väga palju enesekindlust ning teiste ideed ja mõtted tundusid kordi targemad. Hakkas aeg-ajalt enda mõtete pärast piinlik. Ma teadsin küll, et ma ei tohiks häbeneda, aga sellest ei olnud nii lihtne üle olla.

Esimesel aastal «Hamleti» tekstidega tegeledes, ütles mu lavapartner Lauri mulle pidevalt, et mu sõnarõhud on valesti. Ma isegi ei tajunud seda. See muutis mu jonnakaks. Siis oli paljudel erinevaid probleeme lavakõnega. Teise semestri eksamitel kandsime peale võõraste tekstide ette ka enda loodud lõigukesi oma minevikust. Tagasisides kiideti selle ülesande puhul meid kõiki. Toodi välja, et meile oli igati selge, mida me nende sõnadega tahame öelda ja seetõttu ei tekkinud mitte mingeid diktsiooni või kuulmatuse probleeme.

Pärast esimese semestri eksameid, ütles Jaanika Juhanson mulle, et laval oli näha väga ilusaid hetki, kuid aeg-ajalt on mul kalduvus hakata oma tegevusi ja olemist näitama. Peale selle olin märkinud üles, et minu lavakõne hinde olla tõstnud A peale armastusluuletus. Esitasin Doris Kareva pealkirjata luuletust, mis algab sõnadega: «Mul on hirm. Mul on külm. Pole sind.» Ma sõna otseses mõttes nautisin töötamist selle tekstiga. Ma siiani mäletan hetke, kui läksin lavale ja olin esimesed sekundid täiesti vait. Nautisin seda, et publik ei tea veel mitte midagi, mis hakkab toimuma. Veel enam nautisin enda esimesi sõnu: «Mul on hirm», sest mingil määral mul oligi hirm ja see oli otsekui ülestunnistus.

Enda esimese semestri märkmeid lugedes mõistan, et kohe algusest peale on meile õpetatud ühte ja sedasama. Kui tsiteerida 19. septembrist 2011: «Sõna ei alga sõnaga, see on lõpp-produkt, mis algab impulsina, mille stiimuliks on hoiak ja käitumine, mis tingib väljendusvajaduse. EI SAA MITTE VAIKI OLLA!» (Niils 2011) Miks mul on siis tunne, et olen vahepeal suure kaarega neist tõdedest mööda kõndinud? Võimalik, et üks faktor on nende tõdede äratunnetamine. Arusaamisel on minu meelest mitu erinevat vormi. Üks asi on jätta meelde ja uskuda, et kaks pluss kaks on neli. Teine on selle reaalne tajumine näiteks õunte puhul, kui ma realselt kogen seda tehet praktikas ja saan sellest aru. Võin veel spekuloida, et võib-olla on meile mingeid käske ja ülesandeid liiga järsult antud. See tähendab, et nõutud meit väga tehnilisi ja mahuliselt palju erinevaid tegusid liiga ruttu, kui meile tegelikult öeldud tõesed veel kohale pole jõudnud. Samas on teatrikool nelja-aastane protsess. Lõpuks loeb see, mis on juhtunud ja muutunud kooli lõpuks. Ma ei oleks siin, kus ma olen, kui mul ei oleks olnud algust.

«Me suhtleme omavahel käitumise keeles.» - K. Komissarov. (Niils 2011) Aleksander Eelmaa käis vaatamas üht «Romeo & Julia» läbimängu. Ta ütles, et teatud hetkedel ta ei saanud meie sõnadest aru, need ei kostunud temani. Ta ei tundnud neist ka puudust, sest ta sai sellest olemata aru, mis täpselt toimub. Võiks öelda, et meie kehad käitusid samas keeles, kui meie sõnad.

Ma mäletan häguselt üht Kalju juttu (ja ma isegi ei tea, mitmendal semestril ta seda rääkida võis), et tal oli kunagi üks õpilane, tüdruk, kes viimase lavastusega või lausa etendusega kooliajal läks niiöelda lahti. Lõpetamisel olevat ta Kaljule öelnud, et alles nüüd sai ta aru, mida see teatri tegemine tähendab. Mina olin tol hetkel seda lugu kuuldes vist esimesel kursusel ning üritasin aru saada, kas minuni on see tõde juba jõudnud. Tol hetkel tahtsin ma vastata, et jah, kuid mul tekkis väga palju kahtlusi, et õhus ripub tõenäoliselt veel nii palju tõdesid, millest mul veel aimugi pole. Ma ei oska nüüd ja praegu ka öelda, et kas sellel hetkel võisin ma juba teatrist niivõrd aru saada, kas ma olin juba «avanenud». Mingil määral kindlasti. Ma tajun ka erinevusi tollase ja praeguse Laura vahel. Peamiselt tunnen ma ennast lihtsalt lavakogenenumana. Samas ka mõnevõrra katkisemana. Mul ei ole enam endale vabanduseks öelda, et olen noor ja ullike. Ma vastutan rohkem iseenda eest.

Miks teater? Seetõttu, et ma olen saanud siia kooli sisse ning kogu protsess on alles alguses. Mul on veel aega.

6. TÖÖ KAAMERA EES JA MIKROFONI TAGA LÄBI NELJA AASTA

Nelja kooliaasta jooksul puutusin ma erinevatel viisidel ka multimeediaga kokku. Mikrofoniga sain töötada Taago Tubina poolt lavastatud raadioteatri projektis, meie kursuse lastelauluplaati „Lood plaadi pealt“ ning erinevaid reklaamklippe meie kooli muusikamaja stuudios salvestades. Ühe reklaamklipi olen ka ametliku tööotsana teinud. Peale selle tegin pärast teist teatrikooli aastat kaasa ühes täispikas tudengi B-kategooria filmis, mille jaoks tuli erinevaid laule stuudios sisse laulda.

Kaamera ette olen sattunud erinevates lühifilmides ja eesti teleseriaalides.

Mikrofon ja kaamera on palju tundlikumad kui lavalauad. Peamine, mida mikrofoniga töötades ja heli salvestades täheldanud olen, on suu naksumine. Seda vähendab vee joomine. Samuti muutuvad kõik laval väga hästi kõlavad ja arusaadavad sulghäälikud, s- ja r-tähed ning sõnalõpud mikrofoniga taga kohmakateks ja koledateks. Seal mõjuvad kõiksugu hingamised ja lisahääled mürana. Mikrofon nõuab väga minimaalset ja täpset tööd. Laval saab tihti enda keha ja helidega aidata jutumõtet kaasa, aga raadios mitte. Sama kehtib kaamera puhul. Muidugi ideaalis peaks ka laval saama hakkama ilma lisaliigutuste ja hääliitsusteta, aga seal need paratamatult on veidi pehmendatumad.

KOKKUVÕTE

Ma mäletan enda närvi enne Viljandisse katsetele minemist. Olin küll jaanuaris toimunud eelkatsetest edasi pääsenud, aga närv ei olnud selle võrra väiksem. Ma vestlesin sellel teemal oma tollase parima sõbrannaga. Ma ütlesin talle, et ma kardan neid katseid. Ma tean, et kui ma tõesti tahan sinna kooli sisse saada ja teatrit teha, siis ma annan endast kõik, mis võimalik ja tõenäoliselt ka saan sinna sisse. Ma ei tea aga, kas ma päriselt ka seda tahan. Ma lihtsalt ei saa sellest aru, ma ei oska seda tunnet ära tunda. Tema ütles mulle selle peale umbes midagi sellist: «Aga usu siis tõsimeeli sellesse, et sa tahad justnimelt seda ja mitte midagi muud. Sa lähed ju näitlejaks proovima, sinu anne seisnebki teiste (ja ka enda) ärapetmises. Tol hetkel seal katsetel lihtsalt usu seda kogu hingest ja eks sa hiljem vaatad edasi». Need olid head sõnad, millega katsetele minna. Ma ju tegelikult ei tea, kas ma petsin kedagi või ma päriselt tahtsingi. See pettuse ja tõe ära tundmine on hirmus keeruline, väga tihti lausa võimatu, sest kuidas ma tean, millal ma lihtsalt kardan ja olen haavunud või millal ma tegelikult teengi juba iseendale liiga ja jooksen peaga vastu seinale?

Kui ma sirvin enda lõputööd (käesolev töö) või portfooliot ja mõtlen tervele sellele kooliajale tagasi, mõistan, kui meeletu kogemuste pagasi olen ma endale saanud. Ma tulin siia põhimõtteliselt ilma kogemusteta ja nüüd saan näitleja diplomi. Mu töös on ehk kõlama jäänud mõned kahtlused kooliprogrammi või õpetamise meetoditesuhtes ja ma tahaksin need ümber lükata. Kindlasti mitte ei taha ma mitte kedagi, kaasa arvatud iseennast nende nelja aasta jooksul halvustada. Nagu ma mainisin, siis näitlejaõpe on nelja-aastane protsess ning minu meelest loeb see, kuhu tudeng on lõpuks jõudnud.

Ma olen ääretult tänulik eelkõige Kaljule ja Ingomarile, kuid ka kõikidele teistele õppejõududele alates teatrierialast kuni üldainete õppejõududeni välja. Kui ma ühel hommikul peaksin siiski otsustama keerata selja teatrile, siis olen ma saanud tänu teatrikoolile väga palju paremaks inimeseks ja kokkuvõttes mulle endale sellest piisab. Ükskõik, mis siit edasi hakkab juhtuma, ma olen iseenda tõe lähemal ning ma usun, et see viib mind ka minu õnneni. Hetkel võin ma öelda, et teatrist seisavad tähtsuse poolest eespool mõned inimesed, kelle nimel ma elan. Nad ei välista teatri tegemist, pigem just toetavad seda ja inspireerivad mind. Ma tean, et iseenda vabadust ei tohi ainult kaotada. Peab armastama seda, mida sa teed.

KASUTATUD ALLIKAD

Niils, L. 2011. Erialamärkmik: ESIMENE.

Arvustus. Unenägu tuumasõjast. Eesti Rahvusringhäälingu koduleht.

<http://kultuur.err.ee/v/teater/28d27667-f2e9-4a02-b667-ac90dda27b4f>, (25.05.2015)

The Employment. <http://www.artthesystem.com/2013/11/the-best-short-movie-has-ever-made-102.html>, (25.05.2015)

SUMMARY: My life in theatre

Laura Niils's final written work „My life in theatre“ gives an overview of the development of her as an actress and as a person in these four schoolyears. It also answers the question „How much, why and how does she see theatre in her life during these four years of school and after it?“ The time moves backward in this work: she starts the analyse from the end of the school and moves to the beginning. She talks about her final performances: „Romeo & Julia“, „1987“, „Pelleas & Melisande“ and „Nero“, performances: „Like a grapefruit from the blue“, „Princess Luluu and mister Skeleton“, about her fears on the stage, working with microphone and camera, about her second and first year and also about the birth of a new theatre Must Kast. Meanwhile she asks herself several times: why theatre? In these four years she has lost her faith in herself and in theatre, but in the end she feels much closer to her truth.

LIHTLITSENTS

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____
(autori nimi)
(sünnikuupäev: _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose _____
, (lõputöö pealkiri)
mille _____ juhendaja _____ on _____,
(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, _____ (kuupäev)